

Rola Instytutu Przemysłu Skórzanego w rozpowszechnianiu wiedzy o standardach odpowiedzialnego prowadzenia działalności w sektorze tekstylnym – odzieżowym i obuwniczym

The role of the Institute of Leather Industry in knowledge dissemination in a field of due diligence guidance for responsible business in the garment and footwear sector

Wioleta Serweta*, Katarzyna Ławińska

Instytut Przemysłu Skórzanego

Abstrakt

Niniejsza praca dotyczy wytycznych wydanych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wyznaczających standard odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w odniesieniu do sektora tekstylnego – odzieżowego i obuwniczego. Ponadto autorzy wskazują rolę Instytutu Przemysłu Skórzanego w rozpowszechnianiu informacji w ramach wdrażania rekomendacji dotyczących należytej staranności, zawartych w Wytycznych OECD, uwzględniając szeroki zakres oddziaływań na środowisko naturalne wskazanych sektorów. Ponadto przedstawiono kierunki wsparcia oferowanego przedsiębiorstwom wzmacniającemu ich wiarygodność rynkową oraz zwiększającego konkurencyjność ich wyrobów i technologii.

Abstract

This paper concerns the OECD due diligence guidance for responsible supply chains in the garment and footwear sector. Moreover, authors indicate the role of the Institute of Leather Industry in knowledge dissemination in a field of responsible supply chains. It is very important to implementing recommendations in a field of due diligence in garment and footwear sector. It is closely related to environmental impact of these sectors. In this paper, authors presented the possibilities of obtaining support for introducing innovations by manufacturers in order to improve their competitiveness.

Słowa kluczowe: wytyczne OECD, tekstylia, odzież, obuwie;

Keywords: OECD guidance, textiles, garment, footwear;

1. Wstęp

Działalność Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wyznacza konwencje, standardy i wytyczne w zakresie spraw gospodarczych, społecznych oraz środowiskowych. W odniesieniu do wytycznych przygotowanych dla sektora tekstylnego – odzieżowego i obuwniczego, potrzeba stworzenia takich standardów i zwrócenia uwagi na zrównoważony rozwój w jego obrębie, podyktowana jest negatywnymi skutkami

* autor korespondencyjny: Wioleta Serweta: w.serweta@ips.lodz.pl

środowiskowymi procesów technologicznych stosowanych powszechnie w przemyśle włókienniczym i garbarskim [1]. Technologie włókiennicze i garbarskie, składają się z wielu procesów oraz operacji jednostkowych, które stanowią – w mniejszym, lub większym stopniu – bezpośrednio zagrożenie dla środowiska naturalnego. Z jednej strony może być to emisja szkodliwych substancji do atmosfery, a także skażenie wód powierzchniowych. Z drugiej strony może to być nadmierne zużycie energii, wody i surowców, będące następstwem przerobu włókien naturalnych (pozyskiwanych z roślin lub zwierząt) i włókien chemicznych (wytwarzanych na bazie surowców naturalnych lub syntetycznych) [2].

W ostatnim czasie, wraz ze wzrostem świadomości społecznej istniejących zagrożeń, postęp techniczny w przemyśle włókienniczym i garbarskim, ukierunkowany jest na obniżanie obciążeń środowiskowych poszczególnych procesów technologicznych, czyniąc je bardziej przyjaznymi dla otoczenia. Dąży się do racjonalizacji zużycia wody, energii a także surowców, jak również zmniejszenia zawartości i toksyczności zanieczyszczeń w ściekach a zwłaszcza w produkowanych wyrobach. Warto dodać, że w zakresie garbowania skór, w 2003 roku został przyjęty przez Komisję Europejską, dokument referencyjny (BREF), dotyczący oryginalnych najlepszych dostępnych technik (BAT) [3]. Przy opracowywaniu tego dokumentu uwzględniono następujące etapy:

- określenie kamieni milowych w zakresie ochrony środowiska dla sektora garbarskiego i zbadanie dla nich technik najbardziej odpowiednich,
- określenie i rekomendacja optymalnych poziomów efektywności środowiskowej na podstawie dostępnych danych statystycznych,
- optymalizacja kosztów, efektów wzajemnych powiązań i rozważenie możliwych przesłanek związanych z wdrożeniem danych technik,
- wybór najlepszych technik (BAT) oraz monitoring związanych z nimi poziomów emisji.

Zagrożenia towarzyszące produkcji wyrobów tekstylnych pojawiają się w takich etapach, jak: przędzenie, tkanie, wykańczanie, maceryzacja, barwienie, bielenie, drukowanie, apreturowanie, gładzenie, opalanie, drapanie, strzyżenie. Główne kierunki, które można podjąć w celu ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko to:

- jednoetapowa obróbka wstępna – prowadząca do poprawy wydajności i jakości produkcji, a także ograniczenia zużycia wody, energii i środków chemicznych,
- stosowanie komputerowych systemów automatycznego dozowania składników kąpieli w trakcie trwania procesu barwiarskiego,

- stosowanie nowoczesnych drukarek rotacyjno – filmowych, które wyposażone są w systemy umożliwiające wymianę szablonów bez konieczności zatrzymywania biegu maszyny,
- rozwój technologii druku barwnikami reaktywnymi,
- obniżanie stopnia naniesienia kąpeli na tkaniny, prowadzenie operacji napawania tkanin bez pozostawiania „resztek” kąpeli apreterskich,
- postęp techniczny w dziedzinie suszarek ramowych – pomiary i sterowanie wilgotnością powietrza obiegowego i odlotowego, wyposażanie tych maszyn w instalacje do odzysku ciepła.

W przypadku produkcji materiałów skórzanych, największe źródła emisyjności stanowią: odbiór i składowanie skór (sortowanie, cyplowanie, solenie i składowanie), procesy warsztatu mokrego (moczenie, odwłaszanie i wapnowanie skór bydlęcych, papkowanie, mizdrowanie, dwojenie, odwapnianie, wytrawianie), procesy w garbarni właściwej (odtłuszczenie, piklowanie, garbowanie, suszenie, wywieszanie, wyżymanie, naciąganie, struganie), obróbka po garbowaniu (neutralizacja, bielenie, dogarbowanie, barwienie, natłuszczenie, suszenie), wykańczanie właściwe (wykańczanie mechaniczne, apreturowanie). Główne kierunki ograniczania potencjalnego uwalniania zanieczyszczeń do środowiska, to:

- ograniczenie strumienia ścieków,
- neutralizacja produktów ubocznych i odpadów,
- redukcja emisji szkodliwych gazów do atmosfery.

2. Wytyczne OECD

Pierwsza wersja wytycznych OECD została wydana w 1976 roku. Od tego momentu była ona wielokrotnie aktualizowana. Ostatnia wersja pochodzi z 2017 roku. Zamieszczono w niej dodatkowo rozdziały dotyczące praw człowieka, relacji biznesowych – również w łańcuchach dostaw. Wprowadzono także pojęcie zachowania należytej staranności na podstawie oceny ryzyka (tzw. *due diligence*). Dokument składa się z dwóch części. W części pierwszej scharakteryzowano proces należytej staranności w sektorze tekstylny – odzieżowym i obuwniczym. Część drugą stanowią opisane moduły z podziałem na poszczególne obszary ryzyka: zagadnienia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, prawami człowieka, czy też ochroną środowiska naturalnego. Przetłumaczenie niniejszych wytycznych na język polski [4], możliwe było, dzięki współpracy partnerskiej następujących instytucji i organizacji:

- Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju,
- Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii,
- CCC S. A.,
- Carrefour Polska,
- Polontex S. A.,
- Vistula Group S. A.,
- Federacja NSZZ Przemysłu Lekkiego,
- Izba Bawełny w Gdyni,
- PIOT Związek Pracodawców Przemysłu Odzieżowego i Tekstylnego,
- Instytut Przemysłu Skórzanego,
- Forum Odpowiedzialnego Biznesu,
- Fundacja „La Strada”,
- Fundacja „Kupuj Odpowiedzialnie”,
- Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu.

Treść niniejszych wytycznych powinna być propagowana szeroko, nie tylko wśród przedsiębiorców, ale również wśród konsumentów i pracowników sektora odzieżowo – tekstylnego i obuwniczego. Dzięki temu możliwa jest pomoc w identyfikowaniu potencjalnych negatywnych skutków prowadzonej działalności, uwzględniając przy tym każdy etap cyklu życia produktu, łącznie z aspektami towarzyszącymi działalności gospodarczej, takimi jak:

- zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, praw człowieka (rozdział IV),
- polityka zatrudniania i stosunków pracowniczych (rozdział V),
- ochroną środowiska (rozdział VI),
- polityka antykorupcyjna (rozdział VII),
- interesy konsumenta (rozdział VIII),
- zgodność podejmowanych przez przedsiębiorców działań z założeniami polityki państw w zakresie nauki i technologii, celem intensyfikacji rozwijanej współpracy z lokalnymi instytucjami B+R (rozdział IX),
- zasady konkurencji (rozdział X) i opodatkowania (rozdział XI).

3. Rola Instytutu w transponowaniu wiedzy na sektory tekstylny – odzieżowy i obuwniczy

Instytut Przemysłu Skórzanego w Łodzi posiada status jednostki notyfikowanej nr 1439 w zakresie dyrektywy 89/686/EWG dotyczącej środków ochrony indywidualnej. Naczelną rolą instytutu jest wsparcie przedsiębiorców (np. producentów obuwia, zakłady garbarskie, zakłady kaletnicze oraz zakłady z branży odzieżowej i tekstylnej) przy wprowadzaniu nowych wyrobów na rynek. Efektem udzielonego wsparcia jest zapewnienie zgodności wprowadzanych na rynek wyrobów z obowiązującymi rozporządzeniami i dyrektywami (krajowymi i międzynarodowymi) regulującymi otoczenie prawno – administracyjne dla branży tekstylny – odzieżowej i obuwniczej.

Istnieje kilka rodzajów wsparcia oferowanego przedsiębiorcom. Wśród nich można wyróżnić:

- prowadzenie badań laboratoryjnych gotowych produktów rynkowych lub półproduktów pochodzących z całego łańcucha dostaw (np. skóry obuwiowe, galanteryjne, tapicerskie, meblowe, środki ochrony indywidualnej (w tym obuwie i odzież ochronna) na zlecenie podmiotów zewnętrznych (np. producenci obuwia, odzieży ochronnej, zakłady garbarskie). Jednostkami wiodącymi w tym obszarze są Laboratorium Garbarstwa, Laboratorium Obuwia oraz Laboratorium Badań Produktów, Procesów i Środowiska. Laboratoria te wykonują kompleksowe usługi w zakresie badań materiałoznawczych i środowiskowych, dzięki którym możliwa jest m.in. identyfikacja oddziaływania określonych produktów na środowisko oraz zdrowie użytkowników (np. badania zawartości substancji szkodliwych w wyrobach i półproduktach),
- opracowywanie przy współpracy z przedsiębiorcami (i/lub innymi jednostkami naukowymi) innowacyjnych technologii, usług, nowych rozwiązań oraz wsparcie w zakresie ich wdrażania. Prace takie prowadzone są w formie realizowanych projektów krajowych i międzynarodowych (często w oparciu o konsorcja) zakończonych wdrożeniem rynkowym innowacyjnych rozwiązań w sektorze obuwniczym i tekstylny – odzieżowym. Dodatkowo ważnym aspektem jest również upowszechnianie wiedzy w postaci konferencji (naukowych i branżowych), publikacji naukowych, targów i sympozjów. Jednostkami wiodącymi w tym obszarze są zakłady naukowe,
- opracowywanie ekspertyz i ocen gotowych produktów rynkowych na potrzeby użytkowników oraz przedsiębiorców (np. reklamacje, procedura ubiegania się o rejestrację wyrobu medycznego). Istotną rolą opracowywania ekspertyz i prowadzonego doradztwa jest określenie nowych wytycznych i norm przedmiotowych

dla branży obuwniczej oraz tekstylno – odzieżowej. W tym obszarze działa Ośrodek Certyfikacji oraz Centrum Ekspertyz. Dodatkowo przedsiębiorcy mogą dokonać oceny typu WE środków ochrony indywidualnej, kategorii II i III – zgodnie z załącznikiem V i VII Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/425 a także oceny zgodności wyrobów zgodnie z posiadaną akredytacją PCA uprawniającą do wydania certyfikatu zgodności z wymaganiami dokumentów normatywnych oraz certyfikatu zgodności na znak: wyrób ekologiczny IPS oraz UV Stop. Instytut Przemysłu Skórzanego oferuje również możliwość nadawania znaków wyrobom handlowym, które stanowią ich wyróżnik na rynku, np. „Zdrowa Stopa” (dla obuwia dziecięcego), „Obuwie dla diabetyków”, „Obuwie na stopy wrażliwe”. Znaki te umożliwiają odróżnienie produktów spełniających określone kryteria użytkowe, przekazując potencjalnym nabywcom informację o cechach jakościowych towarów oznaczonych danym znakiem towarowym. Stanowią tym samym podstawę do budowania wizerunku i reputacji marki wśród ich odbiorców.

4. Podsumowanie

Instytut Przemysłu Skórzanego, działając w szeroko rozumianym sektorze tekstylno – odzieżowym – w tym obuwniczym – może stanowić nośnik informacji przekazywanych przedsiębiorcom w ramach wdrażania rekomendacji dotyczących należytej staranności, zawartych w Wytycznych OECD. Ważne jest to, że miejsce Instytutu plasuje się w całym łańcuchu dostaw dla tego sektora – począwszy od akwizycji materiałów, poprzez produkcję komponentów, finalnych wyrobów, aż po ich utylizację. Dzięki temu możliwe jest wskazywanie przedsiębiorcom tych elementów procesu produkcyjnego, które mogą być potencjalnym źródłem ich negatywnego działania na środowisko oraz zdrowie i życie konsumentów. Dodatkowo – prawie 70 – letnia tradycja Instytutu Przemysłu Skórzanego daje podstawę do budowania relacji wzajemnego zaufania między przedsiębiorcami, a społeczeństwem i odwrotnie, kreując transfer wiedzy między nauką a biznesem – jako podstawowy element tworzenia innowacji i zwiększania konkurencyjności rynkowej krajowych przedsiębiorstw (w aspekcie produktów i technologii).

Literatura

- [1] Zakrzewska A.: Jak rozwijać biznes odpowiedzialnie? *Wytyczne OECD już dostępne po polsku*, Przegląd Włókienniczy Włókno, Odzież, Skóra 7, 2018, str. 1.
- [2] Miłulka M.: *Charakterystyka technologiczna przemysłu włókienniczego w Unii Europejskiej*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2003.
- [3] Dokument referencyjny dotyczący najlepszych dostępnych technik (BAT) dla garbowania skór. Dyrektywa 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych. Instytut Perspektywicznych Studiów Technologicznych, 2013.
- [4] Wytyczne OECD, dotyczące należytej staranności w zakresie odpowiedzialnych łańcuchów dostaw w sektorze tekstylny – odzieżowym i obuwniczym, raport OECD przetłumaczony na język polski przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2018.

Niniejszy materiał ma charakter informacyjny i powstał w odpowiedzi na działania Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, podejmowane w celu upowszechniania dokumentu pt. „Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w zakresie odpowiedzialnych łańcuchów dostaw w sektorze tekstylny – odzieżowym i obuwniczym”. Instytut Przemysłu Skórzanego, jako Członek Partnerstwa na rzecz przygotowania polskiej wersji językowej niniejszego dokumentu, bierze czynny udział w działaniach propagujących zawarte w nim rekomendacje, umożliwiając ich transponowanie na sektor tekstylny oraz obuwniczy.